

UDK:378.087.5

Jur'atbek ABDURAIMOV,
Chirchiq davlat pedagogika universiteti katta o'qituvchisi
E-mail: juratbekabduraimov@gmail.com

TATU professori, t.f.d M.Yakubov taqrizi asosida

O'QITUVCHINING ELEKTRON TA'LIM RESURLARI VA PLATFORMALARIDAN FOYDALANISH TAYYORGARLIGINI TA'MINLASH QOBILIYATINI SHAKLLANTIRISH

Annotatsiya

Mazkur maqolada zamonaviy ta'lim jarayonida o'qituvchilarning elektron ta'lim resurslari va platformalaridan samarali foydalanish bo'yicha tayyorgarligini ta'minlash masalalari yoritilgan. Xususan, o'qituvchilarning axborot-kommunikatsiya texnologiyalari (AKT) bo'yicha kompetensiyalarini rivojlantirish, elektron platformalardan foydalanish malakalarini shakllantirish, hamda ularni o'quv jarayoniga integratsiyalash muammolari va echimlari tahlil qilinadi. Maqolada ilg'or xorijiy va mahalliy tajribalar asosida taklif va tavsiyalar ishlab chiqiladi.

Kalit so'zlar: Elektron ta'lim, raqamli platforma, o'qituvchi tayyorgarligi, AKT kompetensiyasi, masofaviy ta'lim, raqamli pedagogika, zamonaviy texnologiyalar.

FORMATION OF TEACHER'S ABILITY TO PROVIDE READINESS TO USE ELECTRONIC EDUCATIONAL RESOURCES AND PLATFORMS

Annotation

Currently, the issues of ensuring the preparation of teachers for the effective use of electronic educational resources and platforms in the modern educational process are covered. Analysis of the problems and solutions of developing teachers' competencies in information and communication technologies (ICT), improving their skills in electronic platforms, and integrating them into the educational process. The article develops proposals and recommendations based on advanced assistance and experience.

Key words: Electronic education, computer platform, teacher training, ICT competence, distance learning, pedagogy, modern technology.

ФОРМИРОВАНИЕ СПОСОБНОСТИ УЧИТЕЛЯ ОБЕСПЕЧИВАТЬ ГОТОВНОСТЬ К ИСПОЛЬЗОВАНИЮ ЭЛЕКТРОННЫХ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫХ РЕСУРСОВ И ПЛАТФОРМ

Аннотация

В настоящее время освещаются вопросы обеспечения подготовки учителей к эффективному использованию электронных образовательных ресурсов и платформ в современном образовательном процессе. Проведен анализ проблем и решений формирования компетенций учителей в области информационно-коммуникационных технологий (ИКТ), повышения их квалификации в области электронных платформ и интеграции их в образовательный процесс. В статье разработаны предложения и рекомендации на основе передовой помощи и опыта.

Ключевые слова: Электронное образование, компьютерная платформа, подготовка учителей, ИКТ-компетентность, дистанционное обучение, педагогика, современные технологии.

Kirish. Bugungi kunda ta'lim sohasida raqamli transformatsiya jarayoni jadallik bilan kechmoqda. An'anaviy o'quv shakllari bilan bir qatorda elektron ta'lim resurslari va platformalari ham keng qo'llanilmoqda. Bunday sharoitda o'qituvchining zamonaviy texnologiyalarni puxta egallashi va ularni o'quv jarayonida samarali qo'llay olishi muhim ahamiyat kasb etadi. Elektron resurslar va platformalardan foydalana olish qobiliyati nafaqat texnik malaka, balki metodik yondashuvni ham talab qiladi. Shu sababli, o'qituvchilarning bu boradagi tayyorgarligini tizimli ravishda rivojlantirish zarurdir.

Tadqiqot metodologiyasi. Ushbu tadqiqotda quyidagi metodlardan foydalanildi:

Tahlil va umumlashtirish – milliy va xorijiy tajribalar, ilmiy maqolalar, davlat siyosati hujjatlari o'rganilib, dolzarb jihatlar ajratib olindi;

So'rovnoma va intervyu usullari – amaldagi pedagoglar o'rtasida elektron platformalardan foydalanish bo'yicha tajribalari o'rganildi;

Eksperimental yondashuv – ayrim o'quv muassalarida elektron resurslardan foydalanish bo'yicha treninglar o'tkazilib, natijalar baholandi;

Solishtirma tahlil – AKT bo'yicha kompetensiya standartlari va real amaliyot o'rtasidagi farqlar aniqlab chiqildi.

Mavzuning asosiy mohiyati:

Zamonaviy ta'limda raqamli texnologiyalar tobora chuqurroq singib bormoqda. Bu holat ta'limning barcha bosqichlarida – maktabgacha ta'limdan tortib, oliy ta'limgacha bo'lgan tizimda sezilmoqda. Xususan, o'qituvchining elektron ta'lim resurslari va raqamli platformalardan foydalanish tayyorgarligi, uning kasbiy malakasi va zamonaviy ta'lim talablariga javob bera olish qobiliyatining ajralmas bir qismi hisoblanadi.

Ushbu mavzu o'z mohiyatiga ko'ra, uch asosiy omil doirasida ko'rib chiqiladi:

Texnik bilim va ko'nikmalar – kompyuter, mobil qurilmalar, internet va turli platformalardan foydalanish qobiliyati;

Bugungi kunda o'qituvchi zamonaviy texnologiyalar bilan ishlay olishi juda muhim. Darslarni samarali o'tish, talabalarga qiziqarli materiallar taqdim etish, topshiriqlarni onlayn yuborish yoki ularning ishlari bilan tanishish uchun kompyuter va internetdan foydalanish kerak bo'ladi. Shuning uchun har bir o'qituvchi o'zining texnik tayyorgarligini mustahkamlashi lozim. Texnik bilim deganda biz birinchi navbatda kompyuterda ishlay olishni tushunamiz. Bu degani, o'qituvchi klaviatura va sichqonchani yaxshi bilishi, Windows yoki boshqa operatsion tizimda fayllarni yaratish, saqlash, chop etish yoki kerakli joyga yuborishni bilishi kerak. Masalan, Word hujjatida dars rejasi yozish, PowerPoint taqdimot tayyorlash, Excelda baholarni kiritish - bular oddiy, lekin zarur ko'nikmalardir.

Ikkinchi muhim qism - internetdan foydalanish. O'qituvchi elektron pochta ochishi, fayl yuborishi, kerakli dars materiallarini internetdan topa olishi, Zoom yoki Google Meet orqali dars o'ta olishi lozim. Bundan tashqari, Ziyonet, Moodle, Edu.uz kabi ta'lim platformalarini ishlatish ham muhim. Bu platformalarda o'qituvchi dars jadvalini tuzishi, talabalarga vazifa berishi, ularning ishlari tekshirish va baholash imkoniyatiga ega bo'ladi. Yana bir jihat - mobil qurilmalar bilan ishlay olish. Bugun ko'pchilik o'qituvchilar darslarni telefon yoki planshet orqali ham o'tmoqda. Masalan, Telegram guruhlari orqali topshiriqlar yuborish yoki smartfon kamerasida darsni yozib olish - bu ham texnik bilimga kiradi. Shuning uchun mobil qurilmalarning imkoniyatlarini to'g'ri ishlatishni ham o'rganish kerak.

Bularning barchasi o'qituvchining texnik tayyorligini tashkil etadi. Shunday bilim va ko'nikmalarga ega o'qituvchi zamonaviy darsni sifatli va samarali o'ta oladi.

Metodik tayyorgarlik - darsni onlayn tashkil etish, interaktiv materiallar yaratish, masofaviy baholash usullaridan foydalanish;

Bugungi ta'limda texnik bilimlar bilan bir qatorda o'qituvchining metodik tayyorgarligi ham katta ahamiyat kasb etadi. Chunki zamonaviy vositalarni bilishning o'zi yetarli emas, ularni qanday qilib to'g'ri, samarali va didaktik maqsadlarga mos tarzda qo'llashni bilish lozim. Metodik tayyorgarlik aynan shu jihatni qamrab oladi. Masalan, onlayn dars o'tish uchun o'qituvchi faqat Zoom ilovasiga kirib, mikrofonni yoqib qo'yish bilan cheklanmasligi kerak. Aslida u darsni qanday boshlash, qanday qilib talabani diqqatini jalb qilish, mavzuni bosqichma-bosqich qanday yoritish, oxirida esa qanday xulosa chiqarish kerakligini puxta rejalashtirgan bo'lishi zarur. Ya'ni, raqamli vosita faqat vosita bo'lib qoladi, darsning tuzilishi, mazmuni, uslubi esa metodik yondashuv orqali belgilanishi kerak.

Shuningdek, o'qituvchi o'quv materiallarini shunchaki matn yoki fayl shaklida emas, balki talabani faolligini oshiradigan, ishtirokini ta'minlaydigan tarzda ishlab chiqishi zarur. Masalan, oddiy dars slaydlari o'rniga interaktiv testlar, vizual sxemalar, videoroliklar, jadvallar yoki muammoli vazifalarni qo'llagan holda o'quvchini mustaqil fikrlashga undash mumkin. Bunday yondashuv talabani darsga bo'lgan qiziqishini kuchaytiradi.

Metodik tayyorgarlikning yana bir muhim qismi - bu baholash usullarini o'zgartirishdir. An'anaviy baholashdan farqli o'laroq, onlayn ta'limda o'quvchini real vaqt rejimida yoki muddatli topshiriqlar asosida kuzatib borish talab etiladi. Shu sababli o'qituvchi masofaviy baholashning turli shakllarini o'zlashtirgan bo'lishi kerak. Bunga test platformalaridan foydalanish, onlayn savol-javoblar, prezentatsiyalar orqali fikr bayon qilish, portfoliolar tayyorlash kabilar kiradi. Baholash shaffof, aniq va o'quvchi uchun tushunarli bo'lishi zarur. Bahoning mezonlari avvaldan belgilanib, talaba u orqali o'z natijasini baholay olishi kerak.

Bundan tashqari, metodik tayyorgarlik deganda o'qituvchining raqamli muhitda pedagogik iqlimni boshqarish

qobiliyati ham tushuniladi. Bu - o'quvchining faol ishtirokini ta'minlash, uni rag'batlantirish, fikrini tinglash, o'z vaqtida savol berish, javobni konstruktiv tahlil qilish kabi holatlardir. Raqamli dars statik bo'lishi emas, balki ikki tomonlama, jonli va maqsadli bo'lishi kerak.

Psixologik va kommunikativ kompetensiya - talabalar bilan raqamli muhitda samarali muloqot o'rnatish, dars muhitini ijobiy saqlash va motivatsiyani oshira olish.

Psixologik va kommunikativ kompetensiya - bu o'qituvchining raqamli ta'lim jarayonida nafaqat bilim beruvchi, balki talabalarni ruhiy jihatdan qo'llab-quvvatlaydigan, ularning o'zini erkin his qilishiga sharoit yaratadigan shaxs sifatida ishtirok etishidir. Onlayn darslar ko'pincha bevosita insoniy aloqa va hissiy bog'lanishni susaytirishi mumkin. Shuning uchun o'qituvchining psixologik sezgirligi va muloqotdagi faolligi ta'lim samaradorligini oshirishda hal qiluvchi rol o'ynaydi. Raqamli muhitda samarali muloqot o'rnatish uchun o'qituvchi avvalo o'z nutqini tushunarli, lo'nda va qiziqarli tarzda ifodalay olishi kerak. Ekran ortida o'tirgan talaba o'qituvchining ohangidan, yuz ifodasidan, savol berish uslubidan va hatto tana tilidan ham ruhiy muhitni sezadi. Shu bois, video darslarda iloji boricha ochiq, mehribon va rag'batlantiruvchi ohangda suhbat yuritish lozim. Talabalar bilan aloqani yo'lga qo'yish uchun faqat ma'lumot uzatish yetarli emas, balki ular bilan real vaqt rejimida fikr almashish, savollariga e'tiborli bo'lish, fikrlarini qadrlash ham zarur. Bu o'z navbatida o'quvchining o'zini muhim his qilishiga olib keladi. Aynan mana shunday psixologik muhit ta'limga bo'lgan ichki motivatsiyani kuchaytiradi.

O'qituvchi shuningdek, raqamli aloqaning cheklolarini to'g'ri baholay olishi, ya'ni talabalar orasida ijtimoiy yakkalanib qolish holatlarini oldindan sezib, ularni muhokamaga jalb qilish, fikr bildirishga undash orqali ijobiy o'quv muhiti yaratishi lozim. Bu yerda har bir talabani ehtiyojini inobatga olish, individual yondashuvni saqlash ham juda muhim. Motivatsiyani oshirish esa o'qituvchining rag'batlantiruvchi usullaridan to'g'ri foydalanishiga bog'liq. Masalan, talabalar muvaffaqiyatini alohida ta'kidlash, kichik yutuqlarni ham e'tibordan chetda qoldirmaslik, shaxsiy fikrlar orqali darsni jonlantirish motivatsiyani kuchaytiradi.

Xulosa. O'tkazilgan tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, o'qituvchilarning elektron ta'lim resurslari va platformalaridan samarali foydalanish tayyorgarligi turli omillarga bog'liq: texnik ta'minot, metodik ko'mak, doimiy malaka oshirish, va motivatsion omillar. Shuningdek, o'qituvchilarda raqamli pedagogika asoslari bo'yicha chuqur bilim va amaliy ko'nikmalarni shakllantirish zarur. Shu boisdan quyidagi tavsiyalar ishlab chiqildi:

O'qituvchilar uchun AKT bo'yicha maxsus modulli kurslarni joriy etish;

Elektron platformalarni o'quv jarayoniga integratsiyalash uchun amaliy qo'llanmalar yaratish;

Har bir ta'lim muassasasida raqamli mentorlik tizimini joriy qilish.

Yuqorida yoritilgan masalalar tahlili shuni ko'rsatadiki, zamonaviy o'qituvchining elektron ta'lim resurslari va platformalaridan foydalanish bo'yicha tayyorligi ko'p qirrali, kompleks yondashuvni talab qiladigan jarayondir. Bu faqat texnik bilim va ko'nikmalarga ega bo'lish bilan cheklanmay, balki chuqur metodik tayyorgarlik, zamonaviy ta'lim texnologiyalarini o'zlashtirish, interaktiv vositalardan to'g'ri foydalanish va eng muhimi, raqamli muhitda samarali psixologik-kommunikativ aloqalarni yo'lga qo'yish qobiliyatini ham o'z ichiga oladi.

Xulosa qilib aytganda, o'qituvchining elektron ta'lim resurslari va platformalaridan foydalanish qobiliyatini shakllantirish - bu o'qituvchini har tomonlama rivojlantirishni nazarda tutadi. Ustuvor yo'nalish sifatida o'qituvchilarning

raqamli pedagogik kompetensiyalarini rivojlantirishga qaratilgan uzluksiz o'qitish tizimini yo'lga qo'yish, ular uchun zamonaviy, metodik jihatdan asoslangan o'quv dasturlarini

ishlab chiqish va ularni amaliyotga joriy etish zaruratga aylangan. Ana shundagina elektron ta'lim vositalari real ta'lim samaradorligiga xizmat qilishi mumkin.

ADABIYOTLAR

1. Якубов М.С., Абдураимов Ж.Г., Методика онлайн-обучения и условия коммерциализации высших учебных заведений// Международный журнал образования, издательство социальных наук, ISSN: 2945-4492 (онлайн) | (SJIF) = 7,502 Импакт-фактор 2023, п.с. 1933-1939.
2. Абдураимов Ж.Г., Классификация факторов, составляющих использование электронных информационных ресурсов учителями/ Академические исследования в области педагогических наук, 2022. Том 03, выпуск 5.7, стр. 578-592.
3. Абдураимов Ж.Г. Особенности использования преподавателями электронных образовательных ресурсов// Научный журнал Новости Национального университета Узбекистана, 2023. [1/5] ISSN 2181-7324, стр. 36-38.
4. Абдураимов Ж.Г. Электронная почта учителей образование и из интернет- ресурсов использовать стили// Международный научный журнал Наука и инновации, специальный выпуск «Цифровые технологии» ISSN: 2181-3337 | учёные.uz, 2023, с. 46-48.
5. Абдураимов Ж.Г. Расчет количества операторов при управлении расцентрированными объектами// Сеть ученых: Европейский журнал междисциплинарных исследований и разработок, 2022. Том 03, выпуск 7.9, стр. 14-20. 2022 год
6. Shamsiyev, M. Elektron ta'lim va uning metodik asoslari Toshkent: O'zbekiston milliy universiteti nashriyoti, 2019.
7. Qo'shmatov, A. Zamonaviy pedagogik texnologiyalar: elektron ta'lim vositalari Toshkent: "Fan va ta'lim" nashriyoti, 2021.
8. Xudoyberdiyev, D. Onlayn ta'limda pedagogik kommunikatsiya Toshkent: O'zbekiston pedagogika universiteti nashriyoti, 2020.
9. Toshmatov, S. Raqamli muhitda ta'lim va psixologik kompetensiya Toshkent: "Ilm-fan" nashriyoti, 2022.